

NAŠ • ČOLNIČ

GLASILO • PROSVETNIH • DRUŠTEV

GORICA

VSEBINA :

Naš čolnič otmimo!	1	Telovadba	13
Naša pot	2	Društveni oder	14
Pomenki	6	Petje	15
Čemu pa društva?	10	Listnica uredništva	16

List izhaja mesečno in stane do konca leta 6 lir.

UREDNIŠTVO: Via Orzoni 31. — Gorica.

DRAMAT. ODSEK.

Naša »Prosvetna Zveza je opazila veliko pomanjkanje iger, ki vlada po naših društvih. Preskrbelo je zato lepo vrsto iger v rokopisih, ki spadajo pa vse pod zakon literarnih lastnin, in niso torej brezpogojno javna lastnina.

Imamo pod temi pogoji sledeče igre na razpolago:

Viktor Leon: *Omikanci*, igra v treh dejanjih.

Karl pl. Carro: *Orjaška igrača*, nar. igra v štirih dejanjih.

Karl pl. Carrò: *Ženitev*, igra v treh dejanjih.

Fr. Ambrozij P. R.: *Pod varstvom Matere Božje*, ljud. igra v štirih dejanjih.

Molière: *Namišljen bolnik*, komedija v treh dejanjih.

Blumental: *Pri belem konjičku*, veseloigra v treh dejanjih.

P. Petrovič: *Duša*, drama v treh dejanjih.

Ks. Koblar: *Bele vrtnice*, slika življenja v štirih dejanjih.

K. Ettlinger: *Pritožna knjiga*, komedija v 3. dejanjih.

Ig. Borštnik: *Stari Ilija*, narodna igra v treh dejanjih.

A. Medved: *Crnošolec*, narodna igra.

A. Medved: *Črnošolec*, narodna igra v 3. dejanjih.

K. Schoenherr: *Hlapec*, narodna igra v 3. dejanjih.

K. Schoenherr: *Hapec*, narodna igra v 3. dejanjih.

Opazka: Druge igre, ki jih imamo tudi še v zalogi, priobčimo v prih. številki.

PEVSKI ODSEK.

Narodne pesmi, ki jih toplo priporočamo našim zborom, in ki jih ima na prodaj KTD v Gorici:

a) ZA MEŠANI ZBOR

1. A. Grum: *III. venček narodnih pesmi*. Harmonizacijo imajo preprosto in lepo, kot nalašč za podeželske zборе. V zbirki se nahajajo med drugimi tudi sledeče vedno lepe narodne pesmi: Sinoči je pela; Leži, leži ravno polje; Delaj, delaj, dekle pušelj; Je pa davi slanca pala — obe melodiji; Majolka, kaj si strila.

2. O. Dev: *Slovenske narodne pesmi. I. zv.* Po tej zbirki naj sežejo bolj izvežbani pevski zbori. V njej najdeš dobro znane napeve: Kako t' bom ljubila; Dekle na vrtu zelenem sedi; Vigred se povrne; Oj tam za goro; Gozdič je že zelen.

3. O. Dev: *Slovenske narodne pesmi iz Ziljske doline in Podrožja*. Kdo ne pozna še prelepih koroških narodnih, kakor »Gor čez izaro« (Gor čez jezero) in »Jaz mam pa konjča belega?« Omenjena napeva harmonizirana za mešani zbor dobite v tem zvezku.

4. Hafner: *Kitica narodnih*, ki jo pri pevskem nastopu prav lahko proizvajate poleg umetnih pesmi.

5. V »Pevčevi Pesmarici«, (I letnik), ki jo izdaja dr. Kimovec, je polno narodnih in v narodnem duhu zloženih pesmi, npr.: Zagorski zvonovi (Premrl). Po planincih sem hodil (V. Vodopivec). Prekmurske narodne (Dr. Kimovec).

N. / Holzman

DRUŠTVENI VESTNIK.

Tudi v našo Krajino je prišla pomlad. Ni se oglasila samo po travnikih in brdih, tudi na prosvetno polje je posijalo solnce. Vzbudilo se je zlasti v preteklem letu skoro v vsaki vasi prosvetno društvo. Nekatera so bolj procvitala, druga manj! Splošna želja pa je bila združiti ta društva in jim pomagati. Kdo naj to stori? Našli so se delavci, med njimi navdušeni fantje, ki so vkljub nujnemu delu v vinogradih, prišli lansko jesen 5. oktobra v Gorico in postavili temelj, prosvetni stavbi, ki se imenuje

PROSVETNA ZVEZA.

To ime je dandanes že znano po naši Krajini. Kako tudi ne? V svojem okrilju ima ta matica nad 70 prosvetnih društev, katera se obračajo dan na dan za nasvete, pomoč in predavanja. Čeravno je Zveza stara šele pol leta, vendar je obhvalila že vso Goriško. Vsako društvo, katero stoji na krščanskem in narodnem stališču ne le v besedah, ampak tudi v delu sprejema v svoj delokrog. S tečaji je dvignila Zveza po deželi ne le prah, ampak narodno in versko zavest. Tam sredi Vipavske v Sv. Križu je postavila svoje delo. To prijazno mesto se s prijaznimi meščani in navdušenimi okoličani je štiri večere opazovalo, poslušalo in presojovalo delo Prosvetne Zveze. In sklep je bil: Pridite še! Bilo je tako domače! In ravno domačnost, družinsko misel si je vzela zveza za svoj program. Iz vinorodne Vipavske je obiskala Zveza Cerkno, v katerem se je rodilo že lepo število umetnikov in narodnih prvakov. Tu so se zbrali vrla dekleta in fantje in možje, ravne slovenske korenine in z zanimanjem prisostvovali dvodnevne mu tečaju, ki je imel izobraževalno vzgojni značaj. Iz naših Gor, kjer

vlada prava zavednost je bila objavljena Zveza v Rihemberk, deželo rajskomilo, kot jo opeva Gregorčič. Prava slovanska gostoljubnost in prijazno ukaželjno ljudstvo je tri večere med petjem in pozornim sodelovanjem spremljalo predavatelje. Iz dežele se je pomaknila Zveza v mestno ozračje. Št. Peter pri Gorici in Solkan sta bila več večerov priča delovanja »Prosvetne Zveze«, sta to delo odobraval in mu z obilno udeležbo dajala priznanje. Mesto, v katerem posebno vztrajno prospeva kulturno delo je Idrija. Tudi v tem mestu je Zveza priredila dvodnevni politični in izobraževalni tečaj, na katerem so Idrijčani pokazali, da umejo posebnost izobraževalnega dela in se ga vneto udeležujejo.

Nekaj posebno razveseljivega je bil tečaj v Števerjanu. Na teh goriških tleh je našla Zveza ugodna tla in prosvetno gibanje je ravno v čvrstih Bricih začelo poganjati prve korenine. To je izpričal tudi izobraževalni tečaj v Kozani, ki je bil sicer kratko odmerjen, vendar pa dobro zasnovan. Kaj naj reče Zveza o Tolminu? Enodnevni tečaj je priredila v tem prijaznem mestu in vesela je bila mnogoštevilne udeležbe okoliških društev. Ta tečaj je bil res nekaj mladinski tabor. Istotako se je dobro obnesel prosvetni tečaj v Dornbergu, katerega se je udeleževalo od 300—500 ljudi, večinoma krepkih mož in fantov. Če dodamo k omenjenim tečajem še izobraževalni tečaj, ki ga je imela Prosvetna Podzveza za Trst v Senožeah in telovadni tečaj, ki se je vršil marca v Gorici, znaša skupno število tečajev, ki jih je Zveza priredila v prvem polletju svojega obstanka 12. V tem času je imela Zveza čez 170 predavanj. Pa na številko ne gledamo, želimo le, naj bi se iz teh tečajev

jev in predavanj razširilo in poglobilo prosvetno delo med našim slovenskim ljudstvom.

Prosvetna Podzveza v Trstu.

Ogromno delo, politična razdelitev in velika nujnost so narekovali Prosvetni Zvezi ustanovitev Podzveze, ki jo vodi posebni v to odločeni odbor v Trstu. Dasiravno obstaja ta prosvetna podružnica šele en mesec, je že razširila svoje delovanje na Notranjsko in priredila v Senožecah izobraževalno vzgojni tečaj.

OKROŽJA.

Pravijo, da več glav več ve. Zato stoji tudi Zveza na stališču, naj si posamezni okraj po deželi izvolijo svoje okrožne odbore iz učlanjenih društev. Ti voditelji poznajo razmere svojega kraja in na ta način lažje vodijo prosvetno delo v svojem okolišču.

Do sedaj so se ustanovila in polno delujejo naslednja okrožja:

1. *idrijsko* s sedežem v Spodnji Idriji. Učlanjena ima društva v Idriji, Spodnji Idriji, Črnem Vrhu in Godoviču.

2. *Gornjevipavsko* okrožje s sedežem v Vipavi. K njemu spadajo društva v Vipavi, na Slapu, Št. Vidu, Šturijah, na Colu, v Vrhpoju, Budanjah, na Gočah in Podragi.

3. *Šrednevipavsko* okrožje s sedežem v Sv. Križu. Pridružila so se mu društva v Črničah, Sv. Križu, Batujah, Skriljah in Kamnjah.

4. *Dolnevipavsko* okrožje s sedežem v Dornbergu. Obsega društva v Dornbergu, Zaloščah, Saksidu in Gradišču.

5. *Gregorčičevo* okrožje s središčem v Rihemberku. Priklopljena so društva v Rihemberku, Brjah, Vel. Žabljah in Šmarju.

6. *Črekljansko* okrožje s sedežem v Cerknem. Priključila so se k temu

okrožju društva v Cerknem, na Straži, Planini, Ravnah, Zakrižu, Orehku, Šebreljah in Novakih.

7. *Tolmínsko* okrožje za tolminski okraj. Obsega društva Zatomin, Poljubin, Ljubin, Volarje in Sela.

8. *Obmejno brijnsko* okrožje s sedežem v Števerjanu. Začasno ima vključena društva v Števerjanu, Biljani in Cerovem.

9. *Kobariško* prosvetno okrožje z društvi v Livku, Iderskem, Sužidu, Svinem, Kredu in Starem Selu. Ostala društva so podrejena neposredno »Prosv. Zvezi«.

DRUŠTVA.

Prosvetno društvo »Mladika« v Gorici. Naša solnčna Gorica se je zganila. Zbrali so se člani in članice, katerim je za resno prosvetno delo in ustanovili Prosvetno društvo. Za predsednika je izvoljen g. dr. Brajša. Redno vsaki teden v pondeljek se vrši dekliski in v sredo fantovski večer. Dvakrat na teden ima moški zbor redne pevske vaje in vsako drugo soboto priredi društvo prijateljski večer za vse članstvo. Društvo je še mlado zato je v njem življenje in upanje na uspešni razvoj.

Sv. Križ. Društvo, ki šteje 164 članov in članic živahno dela. Zlati so prinesli novo življenje v društvo fantovski večeri, ki se vršijo redno vsaki teden. Društvena knjižnica šteje nad 1000 knjig. Društvo ima moški in mešani zbor, katerega vodi gosp. K. Cigoj.

Godbeni krožek v Gorici je vesela prikazen na prosvetnem polju. Šteje okrog 30 članov pod vodstvom vrlega učitelja glasbe g. Petroviča Josipa. Razveseljive uspehe je pokazal ta mladi orkester na raznih tečajih, n. pr. v Sv. Križu, Števerjanu in dr. Redne godbene vaje ima krožek vsaki teden dvakrat.

Naš čolnič otmimo!

romade oblakov zaslanjajo obzorje brezbrežnega morjá. V divjih sunkih rije vihar po vodáh, peneče se gore rastejo, padajo, črni vrtinci se odpirajo kot velikanska žrela. In sredi grmečih voda plava čolnič, gnan od sproščenih vetrov, plava v črni noči in ni mu zavetja in ne zvezde na nebu. Vse višje rastejo vodni grebeni, v napadu treskajo ob tenki obok čolniča in pljuskajo čez krov in brizgajo veslarju v izmučeno obličje. Črez vrhove valov, skozi temne vrtince mora mirno in varno voziti čolnič, ker smrt preži nanj in na veslarja.

V čolniku stoji visok in prožen pogumni veslar. Temna senca mu je pala na obraz, obup mu stiska srce. Toda, glej, dvignil je glavo: Ali ne blesti tam daleč ob robu črnega nebesa svetál pas? Orlovsko oko veslarja ga je uzrlo, vidi ozek trak proda, tiho zavetje čolnu in človeku. Ta rob zemlje je treba doseči, tam na onem pesku bo zagorel ogenj, da se ob njem ogreje trudni veslar. V mogočnem loku udarja z vesli v črne valove. Naprej skoz noč zarji naproti! Naš čolnič otmi, veslar!

Ta samotni čolnič je DOM SLOVENCEV, ta pogumni veslar je SLOVENSKI NAROD. Od vseh strani drvijo proti njemu mogočni valovi, da ga uničijo, da zdrobijo njegovo dušo, da mu izjejo telo. Motni valovi podlosti grmijo proti slovenskemu domu. Greh hoče Slovincem zlomiti značaj, zastrupiti srce, omehkužiti ves rod, tako da bi omagal veslar in omočen zginil v globini. Razdejani domovi, prepiri v vaseh, sovražen boj med brati, surovost v mladini — tó je strup, ki naj skvari kri veslarjevo. S krepkim udarcem razbije veslar prvi umazani val, a gora za goro se vali proti čolnu. In v obupu dvigne utrujeni čolnar oko v oblake in zaječi: Kedad bom zmagal?

Glej, razmaknili so se oblaki na zapadu, pretrgalo se je črno nebo, svetel orjak stoji na obzorju. Iz črnega groba je vstal, razbil je vrata smrti, da bo kazal luč vsem, ki v temi blodijo. Pred nami je Zveličar. Tam stoji, svetel in visok, dobrončen in pravičen, v roki drži luč, ki svetí nam vsem v tmíni življenja.

Zgrabi za veslo, pogumni brodar! Švigni, naš čolnič slovenski, tja k Njemú, ki je večna Pravica. V strašni stiski, dan na dan napadan kliče slovenski brodar iz temne noči k večni Luči na obzorju:

Zveličar naš! Dal si mi čolnič, da ga privedem v varni pristan. Drugim si dal ladje — velikanske, svetle jadrnice, meni si izročil čolnič, orehovi lupini enak. Gospod, ne daj, da poginem! Iz teme naj privedem čolnič k Luči, iz viharja v Mir, iz krivice v Tvojo Pravico! Ti, ki si dal življenje velikim in malim narodom, Ti me ne boš zapustil v uri viharja!

Glej, nove, mlade sile prešinjajo telo slovenskega naroda — veslarja. Mladost se budi v njem, mladi rod vstaja v njegovih mišicah. Zaupno zre veslarjevo oko v Zmagovalca na zapadu, z novo silo udarja veslo v vode in z ustén čolnarjevih zveni zmagoslavna pesem veliko-nočna. **Bratje, naš čolnič otmimo!**

Dragi prijatelji!

Ti listi vam prinašajo pozdrav mož, ki se že bližajo vrhuncu življenja. Ko vidimo, kako se zbirajo prvi tisoči slovenskih mladeničev in mladenk pod zastavo Prosvetne zveze, čutimo mi starejši možje, da nam ponosno veselje navdaja srce. Čutimo pa tudi, da smo dolžni, pokazati pošteni slovenski mladini katero cesto v bodočnost naj si izbere. Svet je širok, poti so v njem zapletene. Fant, ti prožiš svoj prvi korak iz hiše očetove: Kam? Mladenka, ki boš morala izbirati med ravno potjo poštenja in med tisoč blodnimi stezami, tebe vprašam: Kam? Narod slovenski, kam?

Jasna nam mora biti pot, da pridemo vsi, mladina in ljudstvo, do vzvišenega cilja, ki blesti v daljavi.

KAM GRE NAŠA POT?

Kam so namenjeni vsi tisoči, ki se združujejo v naših prosvetnih društvih, kam hočejo? Naša pot je tista, ki vodi do prave krščanske izobrazbe. Ta pa obsega celega človeka: njegovo dušo in njegovo telo. Oboje je treba primerno gojiti.

Nepopolno in omejeno bi bilo kulturno gibanje, ki bi skrbelo le za vzgojo telesa, kako puhlo bi bilo društvo, ki bi se odpovedalo vzgoji značaja! Značaj pa more vzgajati le oni kulturni delavec, ki upošteva vzgojno velesilo vere. Iz tega živega vrelca so zajemali vsi pravi vzgojitelji od globokega misleca Platona, do najnovejših narodnih vzgojiteljev (n. pr. Foerster). In tolmač slovenske narodne duše Simon Gregorčič, je vsem onim, ki iščejo pot do prave izobrazbe, pokazal tole smer:

Navzgor oči — za žarkom solnca zlatim

Tam vir je luči:

Solnca plamna sreča.

Navzgor srce — v višave rajsko svetle,

Tam sreča biva večno obstoječa.

To je naš prvi cilj: V srce krvaveče slovenskega ljudstva hočemo vlti trajno zaupanje in neomajno vero v večno Dobroto in Pravico.

Mnogim je namen kulturnega delovanja drugi. Podati hočejo človeku le neko zunanjo oliko, ki se tiče bolj telesa, kakor duha. Višek kulture vidijo nekateri v tem, da se zna kdo lepše oblačiti, modno obleči, rabiti lepe fraze i. t. d. Mi sicer zunanje olike nikakor ne za-
metujemo. Tudi to hočemo skrbno, brez pretiranja negovati, a nikakor ne polagamo v zunanost bistva vse izobrazbe. Dušno in telesno zdravih ljudi hočemo. Da, tudi telesno! Zato hočemo pospeševati ljudsko zdravje z navodili in opozarjati narod pred nevarnostmi.

Zdravo telo in v njem zdrava duša, tako mora biti. Ta človeška duša ima pa razne zmožnosti. V duši se udejstvuje razum in volja in v obojih skupno s človeškimi čutili — čutnost. Vse tri zmožnosti so predmet naše izobrazbe in vzgoje.

Pa le krščansko kulturno naziranje — zopet poudarjamo — ima v svojem načrtu vsestransko izobrazbo celega notranjega človeka — le ono pozna in uporablja vspešna sredstva, ki prodirajo v notranjost človeškega srca.

V drugih kulturnih smereh se povišuje samo izobrazba človeškega razuma.

Zanemarja se pa skoro popolnoma vzgoja volje in srca.

Krščanska prosveta pa si stavi nalogo vzgajati um, voljo in srce; cilj svoje vzgoje vidi v stvarjanju značajev, ki črpajo svojo moč in trdnost iz večno = veljavnih verskih, нравnih in etičnih načel. V tem oziru stoji prav gotovo naše kulturno gibanje ne le na najširši, temveč tudi na najbolj trdni podlagi.

»H kulturi spada — pravi Weiss (Apolog. 5. str. 699) — predvsem izobrazba duha in srca.« — »Izobrazba človeka — izvaja Paul Leop. v svrhu znanosti, umetnosti, tehnike raznih vrst, je pa tudi нравna in svrhu znanosti, umetnosti, tehnike raznih vrst, je pa tudi нравna in verska, in obstoji v spopolnitvi značaja in udejstvovanju volje s čednostnim življenjem!« — »Prava izobrazba in pravi napredek slonita na dvojni podlagi, na znanju in čednosti.« (isti Weiss. Str. 2, 688.)

Trojni zmožnosti našega duha odgovarja trojni predmet: razum teži po resnici, volja po dobroti, čutne zmožnosti po lepoti.

Modroslovcem velja Resnica, Čednost, Lepota, za nerazdružno trojico. Drugo je z drugim tesno zvezano. Kar je resnično, je tudi lepo in dobro.

To troje črta tudi pot vsemu našemu delovanju. To je, kar priporoča naš pesnik:

»Za vse, kar lepo, dobro je in sveto
Srce naj bode tvoje vneto!«

(S. Gregorčič.)

PO SVETLIH POLJANAH RESNICE.

Odpreti hočemo tedaj svoje oči resnici. Prava izobrazba se ne boji resnice, je pa strupena sovražnica laži in zmote.

Kakor luč, ki širi svoje žarke povsod in preganja temo, tako preganja resnica nevednost in zmoto. Resnica ima, kakor luč, v sebi moč, in se jej ni bati, da bi jo tema premagala. — Skrbne pazljivosti nam je treba, ker ni vse zlato, kar se sveti. Le resnica nas bo vodila po svetlih poljanah, ki jih obseva solnce prave omike. V svrhu izobrazbe

razuma bomo večkrat prinesli iz razsežnega zaklada znanosti članke iz raznih njenih panog predvsem seve o predmetih, ki utegnejo zanimati naše čitatelje. Z duhom hočemo se povspeti do solnca in zvezd premotriti želimo čudesa, ki so posejana po nebesnem oboku.

Duh naš se bo sprehajal po raznih delih naše zemlje ter občudoval zanimivost ki nam jih nudi človeštvo, živalstvo, rastlinstvo. Raziskoval bo tajnosti, ki jih skriva naša zemlja in stvarstvo sploh.

Nepregledna polja za udejstvovanje našega razuma!...

POT DO ČEDNOSTI IN DO ZNAČAJA.

Kakor hrepeni razum nevzdržno po resnici, tako teži naša volja po dobrem — po čednosti. Le v tej počiva in miruje. In uprav v tej točki je treba spretnega vodnika. Pokvarjena človeška volja često zagrabi zato, kar je navidezno dobro.

Krščanski kulturi je lastno, da blaži in spopolnuje naravo, da čisti in krepi človeško voljo s premagovanjem, ter jo dviga nad čutnost.

Lepo izvaja to Weiss (Ap., 2. 668): »Vsak kulturni razvoj je le izraz onega, kar so v onem času ali v dotični smeri smatrali za srečo ali blaženost.« Sofisti so jo iskali v telesni moči in v zvijači duha, epikurejci v čutnem vživanju... stojiki in farizeji v ošabnosti in ponašanjem s čednostjo. Kitajci vidijo blaženost v delu, Indijci v mirovanju in sanjanju, Grki v telesnem zdravju, lepoti in vžitku; Rimljanom je bila blaženost v vladanju in gospodovanju celega sveta, Germanom v lovu, boju in pojedinah, Ircem v petju in potovanju, vitežtvu v časti in dejanju...

Krščanstvo pa uči svoje privržence iskati blaženost v tem, da blažijo plemenitijo naravo in sicer celotno naravo, t. j. glavo, voljo in srce.

Enostranska vzgoja ene ali druge strani postane usodepolna. To je šibal že pesnik:

Po glavah svetlo je in jasno,
A v srcih zimsk je mraz in mrak;
Tam ne poganja cvetje krasno,
Tam ne odmeva spev sladak. — —
Ti pa srca mi čuvaj cvetje
Da mraz ne stre ga in vihar.

Ne le glavo, tudi voljo in srce je treba izobraziti. In na to stran izobrazbe, na vzgojo volje in srca hočemo polagati glavno važnost kulturnega delovanja.

Prodreti nam bo treba v globočino človeška srca — in z veliko obzirnostjo ker »brezmejno ko Bog, je svetišče srca.«

Tu bo treba puliti in trebiti plevel, sejati pa cvetlice čednosti, in tako vzgajati sebi in v družih prave značaje:

Značajen sam, še v ljudstvu značaj
oživljaj, goji in krepčaj!

A ne pozabimo pri tem na zlato pravilo:

»To bodi edina ti prava prostost
Če imaš počutke v oblasti
To bodi najvišja modrost in krepost
Brzdati in vladati strasti.«

Vspreh tega truda bo vsak sam globoko in prijetno občutil, saj:

»Le v jasnem valovju pokojnega srca
Prekrasno nebo vesoljno se zrca...«

Ko bo naša duša podobna vrtu, v katerem stoje krasno posejane gre-
dice samih čednosti in iz katerega smo iztrebili vso ljuliko in plevel,
potem bo cilj naše vzgoje dosežen.

POT DO UMETNOSTI.

Poleg težnje po resnici in čednosti živi v človeškem srcu težnja
po lepoti.

Ta se dejstvuje po čutilih v našem duhu, pri katerem sodeluje
razum in volja. Resnično lepo mora toraj biti, le kar odgovarja za-
htevam resnice in čednosti.

Kar tem nasprotuje, ne more biti v pravem pomenu lepo, zlasti
ne, če nasprotuje nadnaravni resnici, dobroti in lepoti.

Težnjo po lepoti bomo udeleževali z gojitvijo umetnosti. To polje
je nad vse razsežno. Vsak čut skoro tvori posebno umetnost. Imeli
bomo priliko občudovati tvorbe kiparstva, slikarstva, petja, glasbe itd.

Prava umetnost mora človeka blažiti, povzdigovati, ne pa ga po-
niževati. In tudi v tej točki se razlikuje krščansko pojmovanje od svo-
bodomiselnega, katero motri lepoto le po čutnem učinku, ki hoče z
gojitvijo umetnosti le strastem streči.

Gojiti v ljudstvu čut prave umetnosti bo nemala naloga tudi na-
šega prosvetnega dela.

Umetnost po našem pojmovanju mora strasti zatirati in dvigati
duha do izvora vse lepote — do Boga.

* * *

Cilj prosvetnega dela je voditi človeka do naravne, in ga pod-
pirati v dosegu nadnaravne blaženosti. Pot do tega cilja je pravilno
udeleževanje razuma, volje, srca in čutov. V to je potrebna primerna
izobrazba in vzgoja.

Veliko in važno je to delo. Nujnost njegovo pa pričajo kričeče
razmere v katerih živimo. Nerednost, pokvarjenost in posurovelost se
je silno razširila povsod. Čast naša zahteva, da se postavimo v bran.

Da bo pa vspeh bolj gotov, je treba to delo lepo usmeriti, uravnati,
po gotovem načrtu.

Naš list kakor tudi naša prosvetna društva si stavijo uprav na-
logo, vzgojno delo sistematično urediti in izvesti.

Brez načrta je skoro vsak pouk brezuspešen.

V doseg svojega namena hočemo večkrat stopiti v domačo hišo
za ognjišče, podati se na polje, v delavnico, obiskati šolo, muditi se
zlasti v naših družtvih, a ogledati si hočemo tudi javno življenje — in
prilичno zakonodajo, ki posega v kulturno žitje naroda.

Naše delo pa zahteva požrtvovalnosti in vzajemnosti. Vsled tega
naj bo vsakdo pripravljen duševno in gmotno sodelovati pri kulturni
obnovi našega ljudstva.

Bratje! Iščemo vodnikov. V vsaki vasi naj vstanejo! S šopkom
za klobukom, z vriskom na ustnih, z vero v srcu naj kažejo naši složni
narodni družini pot do solčnih vrhov, kjer poganja plemeniti cvet
prave izobrazbe!

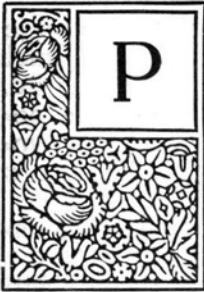
POMENKI.

Mi, kar nas je kovarjev, mi bomo vsi kovali,
kovali svoja srca, kovali svoj značaj;
kako zvené nam duše, bomo poslušali —
zakaj?

Morda pod kládivi se nam oglási kdaj
srce, k v njem bo pravi bron,
da peló bo, vabilo kot zvon,
da bomo krog njega se zbrali.

(Župančič, V zarje Vidove.)

ŽIVLJENJE.

ravijo, da je naše življenje podobno reki. Tam na solnčnih gorah izpod sivih skal priteče na dan studenec. Ob njem cveto ciklame in v tihih večerih prihajajo k njemu srne pit vodo. Skrivnosten je ta izvirek. Skrit je v grmovju, obdan s skalami. Pravljíčen je. Ob njem si češejo lase, prepevajo pesmi in igrajo kolo gorske vile, vedno mlade deklice, katerim nihče ne pozna očeta in se ne smejo ne možiti, ne roditi. Vabljev je. Pastir in planšar pijeta iz njega, žejni planinski kosci se ustavljajo ob njem. Globoko se utisne človeku v spomin podoba tihotnega vrelca in še pozno v letih se domisli nanj. »Studenček pod skalo, kako si vabljev in v svoji krasoti, kako ljubeznjiv. Mi dva sva si stara prijatelja že, ko dan sem za dnevom obiskaval te.«

Iz studenca zraste potok. Ob njem postavljajo otroci mlinčke in fužine, njegovi valčki nosijo papirnate barke, pod njegovimi kamni iščejo dečki rake in postrvi in v njegovi vodi perejo dekleta perilo prepevajoč pesmi.

Lepa, poskočna, živa je pesem, ki jo prepevajo njegovi valovi in zdi se človeku, da v njej posluša cvenk cekinov, ki jih šteje gorski mož, kosmat in bradat in še bogat povrhu. — Zgodi se pa, da včasih potok naraste. Ko se joka sneg ob gorskih slemenih, ko se utrga oblak v gori, takrat vzkipi potok, naraste, buči, besni, trga bregove, podira mostove, lomi jezove in dere v dolino neugnan in divji, da se pred njim tresejo celo grčavi hrasti in trepetajo sočnate vrbe. Iz mirnega potoka je nastal divji hudournik.

Potok naraste v reko. Po dolini teče, goni mlinska kolesa, vrti stroje v fabrikah in nosi čolne in ladje. Trudna postane ta reka, počasi leze in motni so njeni valovi. Komaj čaka, da pride do izliva, kjer jo sprejme morje v svojo neskončnost in se oddahne od težke poti. Tu šele pozabi na črne fabrike, zaprašene mline, umazana mesta, skrite vasi in celo na planine, kjer je njen pravi dom tam pod skalo ob ciklamah in vilah.

Bratje, sestre! Kaj ni res naše življenje podobno reki? V zibelki začenjä svojo pot. Vile rojenice mu prepevajo jutranjo popevko,

skrivnosten pajčolan je zagrnen nad njim. Potoku je podobno naše življenje v mladostnih letih. Vse je prepletano z domišljijo, polno življenja in moči. Pridejo pa leta, ko postane hudournik. V osrčju se zgane, oblak se utrga v nepremišljenosti in prestopa bregove za kolovoz ter podira jezove in mostove, ki jih je zgradila vzgoja. Šele polagoma v letih se umiri. Počasi teče in utrujen komaj čaka, da mu zvon iz lin zapoje pesem uspavanko in se zlije v večnost, kjer je varno pred zablodami.

Tako je naše življenje. Da srečno dokonča svoj tek, potrebuje bregov in jezov zlasti v letih hudourne mladosti. Gorje mu, kdor namenoma ruši bregove in podira mostove življenju našemu! S prodrom obsejane njive in s peskom in blatom posuti travniki mu bodo v kazen. Žalibog, da je v naših dneh veliko razdiralcev in rušilcev mladostne sreče. *Javnost* jo podira: v osmrnjeno ozračje romanov, kinov, modernih prozornih cunj, opolzkih zabav, pohotnih namigavanj in varljivih vab tira ta zločesta roka mladostni tek življenja. Tam se življenje umaže, usmradi, postara. Nič čudnega, če imamo vedno več mladih starcev.

Družina podira jezove lastnim otrokom. Živijo na svetu matere — hijene, ki so po sili postale roditeljice. Lastnim otrokom kradejo z zgledom in besedo mladostno cvetje in petje in jih z obema rokama porivajo v blato, ker so jim v nadlego in breme. Očetje — krvosesi iščejo cvenka in imajo lastne otroke za pse, ki jim lovijo in zbirajo žlati plen. Za Judežev denar prodajajo ti grabeži lastno kri.

Mladina sama sebi žaga mostove in brezskrbna skače po namoljeni brvi čez deroč potok. Lepota in dota, okraski in laski, en hip in en utrip, ti družijo življenja in povzročajo štrajke, iz katerih ni življenja. Odtod toliko živih mrličev med nami.

Da bi se otresli teh mladih starcev, odkupili prodano kri in oživili te žive mrliče — to je namen naših pomenkov. Vemo dobro, bratje, da rabimo vodnike v našem mladostnem življenju. Matere nam ne znajo rešiti ugank, očetje se ne brigajo zanje, učitelji nočejo, duhovniki si večkrat ne upajo. Tako deremo v dobi hudournika brez jezov in mostov. Ob bregu pa stoje s prekrizanimi rokami in kletvino v ustih oni, ki nas sodijo le po zunanem, ne poznajo pa naše notranjosti. Sami skušamo rešiti življenjske uganke in se neizkušeni zapletamo v zanjke, iz katerih se rodi kes. Vsi recepti v obliki pridige in ukazov, puhlega modrovanja in zmerjanja ne dosežejo naših ran, ampak jih šele povečajo. Mesto jekla, delajo iz nas kositer.

Pa se dvignemo sami! »Mi, kar nas je kovačev, bomo vsi kovali, kovali svoja srca, kovali svoj značaj.« V teh prijateljskih pomenkih pogledjmo bistro v valove življenja in si zaupno povejmo, kakšni so ti valovi in kakšni bi morali biti. Za to, bratje, je pa treba bistrih oči. Kdor je slep, njemu zastoj opisuješ lepe barve in kdor je gluh, ne sliši ljubkega zvonjenja. V teh pomenkih bomo dramili in klicali vse, če se kdo ne vzbudi, ni naša krivda.

Naši pomenki ne bodo pridige: te spadajo v cerkev, tudi ne bodo zabave: te spadajo v gledišče, ne, naši pomenki naj bodo prijateljski razgovori, iz katerih se bodo učili z jasnimi očmi gledati življenje oni, ki jim ga je zatemnila tuja ali lastna krivda. Naši pomenki naj bodo

ne predavanja, ampak razmišljanja, v katerih nam bo zrastle spoštovanje do življenskih skrivnosti, ki jih je oblatila moderna javnost.

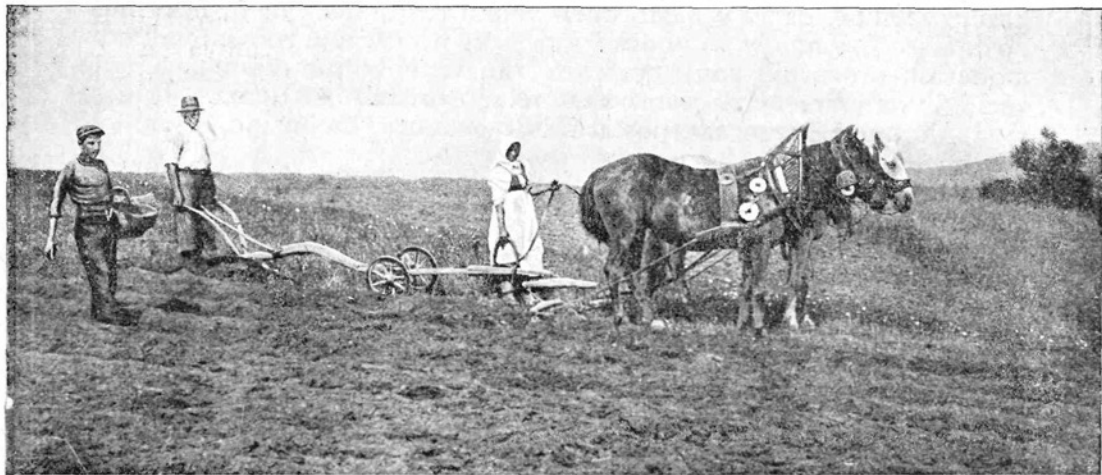
In še več! Ti naši razgovori, naj bodo socialna šola, v kateri bomo sejali zrna, ki naj oplode naše družine, vasi, društva, stanove in narod. Iščemo kovačev, ki bodo kovali značaje, iščemo sejalce, ki bodo sejali srečo!

O, bratje, bratje — prišel je čas!

O, bratje, bratje — kako je v vas?

So-li vaše njive zorane?

(Župančič, *Mlada pota.*)

SKRIVNOST.

Pomlad prihaja. Tam v brajdi je zapel ptič, zacvele so breskve in mandeljni, zavriskal orač, zasadil nož zemlji v prsa in pognal konje po brazdi. Zemlja se je odpirala, razmikala in predno je zapel opoldanski zvon čez brajdo je bila njiva zorana in brazda posejana. Oj ta materinska zemlja! V sebe je sprejela milijon življenj — vsem je dala prostora, vse je hranila iz sebe in jih skrbno zavijala pred mrazom. Pod to rujavo rušo je vzkliklo morje kalic nevidno in skrivnostno.

Gorje mu, kdor bi uničil te kalice, življenja in skrivnosti polne! Kaj porečete, bratje, človeku, ki bi dirjal s konjem po zasajeni njivi? Kaj porečeš, sestra, človeku, ki bi treščil ob tla lonček, v katerem spi kalica; ne, spi — živi in raste tvoja cvetka ljubljenska?

Bič in palica, ogorčenje in jeza naj zadene onega, ki tepta življenje kalici, obetajoči cvet in sad.

Prijatelj! Tvoja mati je podobna tej pomladanski zemlji. V svojem osrčju je doživela skrivnost življenja. Po zimskih urah, ledenih in mrzlih, nevarnosti in težav polnih — je prišla pomlad za našo mater. Takrat je njena duša doživela cvetje in petje, radost in skrivnost — saj je rodila življenje. Boš li pustil, da se bo kdo norčeval iz te skrivnosti? V železniških vozovih, v gostilnah, izletih,

zabavah se najdejo ljudje, ne ljudje, živina, ki pljuva in blati skrivnost življenja. Pa ga večkrat ni niti enega, ki bi vstal in na ljubo svoji materi pljunil v obraz propalici, ki na nesramen način prodaja javno skrivnostno »modrost«. Ta zlobna modrost! Prav poje Jenko: »Vrag naj jo vzame to vaša modrost, ki mi je ukradla mojo mladost«. Bratje, sestre! Bodimo branitelji in stražarji življenske skrivnosti in nikar ne mečimo bisera psom!

ROJSTVO IN SMRT.

Zakaj, vi časi pretečeni, vsi meni ste zaprti?
Zakaj je od zibelí k smrti, skrivnosten tek
odločen meni?

(Jenko, Časi in človek).

Slišal sem praviti, da je hotel ljubljeneč Gospodov, Janez, opisati skrivnosti rojstva in smrti človeške, kakor jih je gledal v prikazni. Pa je priletel orel izpod neba in mu iztrgal pisalo iz roke, ker ni usojeno človeku, da bi z odprtimi očmi gledal te globoke, grozopolne tajnosti. — Znabiti je izmišljen ta dogodek, vendar ima polno globokih misli. Zibel in krsta, vhod človekov na svet in njegovo slovo od sveta, jutro in večer človeškega življenja sta si sorodna: nad obema leži skrivnostna tenčica večnosti.

Ob tem jutru človeškem pravijo, da stoje vile rojenice in sojenice. Ko leži dete v zibelí, stopijo k njej tri nevidne žene. Resni so njihovi obrazi vprašajoče njihove oči. Postavijo se v vrsto in neslišno zapoje jutranjo pesem novorojenčku. O ta usodepoln rojstni dan!

Bil v temo črno kraj odet,
ko prišlo dete je na svet.
Na temnih krilih usodnih ptic
prišlo je troje rojenic.
In v dete vsaka upre oči,
otroku slednja govori:
» Iz dna prepadov in temin
si se rodil nesreče sin.
»» Iz dvoje vzrastel si življenj,
prevar boš suženj in trpljenj.
»»» Prinesel te je čisti klic
na krilih božjih perutnic.
» Gorje, da beli dan si vzrl,
neznane smrti boš umrl.
»» S solzami kruh bo tvoj gŕenak,
zato bo zadnji sen sladak.
»»» Življenje bo le bežen vzdih,
le večnosti te umiri dih.
Ostale so pri njem do dne,
ko v zarji hribi zagoré.
Ko prvi žar je v sobo pal,
življenje otrok je zaznal...
Le mati mrtva je, leži — —
vso dala zanj je srčno kri...

(Fr. Bevk:

Tako opevajo pravljice jutro in večer življenja. — Britko je bratje, ob večeru, ki sledi zapravljenemu dnevu. Strahoten je pogled na ure, ki so prešle in odnesle s seboj cvet, pobile sad in uničile zorna polja. Te ure, prijatelji, imenujemo hude ure in pred takimi navadno zvoni.

Da bi se obvarovali teh pogubonosnih ur v našem življenju, da ne bi nevihta strasti in toča nezgod pobila in uničila naših življenskih vinogradov — to je namen prvega pomenka, v katerem smo s spoštovanjem gledali na velike skrivnosti življenja in se učili o njih raje spoštljivo molčati, kot spoštljivo govoriti. Te prijateljske misli naj bi bile vlite v zvon, ki bi takoj zabrnal in opominjal, kakor hitro bi grozila huda ura v našem življenju.

ČEMU PA DRUŠTVA ?

Čuj, ljubljeno ljudstvo, čemu-li tvoj stok?
Na delo! Ne nosi mi križem rok!
Povrni se samo v prvotnost nazaj,
in našlo povsodi prvotni boš raj!

(Gregorčič, Izgubljeni raj.)

čitajo nam, da smo narod jamrovcev, čmerik in malodušnežev. Pišejo, da je celo naša pesem postala otožna lamentacija in naše življenje brezupna megla. Primerjajo nas človeku, ki mu je hiša gorela: ni je gasil, vsedel se je na ta, nabasal pipo, prekrižal roke in malomarno zajamral: Naj bo v božjem imenu! Kaj pa hočemo! Še več! Pripovedujejo o nas, da smo podobni sinu, kateremu je mati umirala. Ni ostal pri njeni smrti. Svečo ji je dal v roke, jo prižgal in naročil: »Mati, kadar umrete, pa jo pihnite, da ne bo cela zgorela. Na to je šel pred hišo in zijal skozi okno, kdaj bo mrtva mati svečo ugasnila.

Tako govorijo in pišejo o nas oni, ki slišijo naše vzdihne, ne vidijo pa našega dela, tako sodijo o nas ljudje, ki gledajo naše obraze, ne pa naših src. Sodijo nas po pogovorih v železniških vagonih in po modrovanju v gostinskih kamrah. Te ljudi bi rad peljal v naše vasi. Tja v solnčna Brda s trtami zasajena, tja v naše gore s snegom zakrite, v našo Vipavsko z burjo prezračeno bi jih poslal in jim pokazal našo mladino, ki se zbira v društvenem domu. Res, da niso ti društveni domovi palače. Nasprotno! Male sobe so po večini, redkokje dvorane semtertje celo gostilniški prostori, seveda brez vina — in vendar so nam te nizke ljudske učilnice, te naše male ljudske univerze vsaki teden, da celo vsaki večer jasne priče, da še niso zamrli v nas ideali, da ne držimo križem rok, da smo, čeprav brez zunanje moči, še vedno v duši pristni in delavni kulturni delavci. Priznamo sicer, da ni povsod tako. Marsikje še vedno preveč časte vinskega boga, se

klanjajo pregloboko zlatemu teletu, prepevajo Luciferju slavospeve in s pestjo merijo svojo izobrazbo. To priznamo! Vendar pa z razdostjo ugotavljamo, da je teh belih vran čimdalje manj in da jih sploh več ni v onih krajih, kjer procvitajo in resno delujejo prosvetna društva.

Kdor bi videl to naše prosvetno delo, bi drugače sodil, on bi se naravnost čudil. Pravzaprav se ne bi smel čuditi!

Saj je naša zgodovina podobna zgodovini drugih. Ta zgodovina nas uči da so narodi, katerim so strli politično in gospodarsko moč, začeli živeti nenavadno živo kulturno življenje. Evo vam Dance! Leta 1807. so izgubili svojo moč. Njihove ladje so jim peljali na Angleško in njih stolno mesto Kopenhagen je bilo na tleh. In posledice? So-li Danci spali, držali križem roke? Kaj še! Politične moči res niso imeli, a vzrastla je v njih duševna moč. Živel je v onih letih na Danskem mož, čigar podoba visi v vsaki zavedni danski hiši. Ta mož Severin Grundtwig je ustanovil večerne šole, kjer se je zbirala mladina. To so bile prve ljudske univerze, kjer se je mladina izobraževala, postala zmožna za duševno delo, dovzetna za visoke misli in sprejemljiva za idealne cilje. Dandanes je skoro v vsaki danski vasi ta večerna šola in vsaki tretji Danec jo je gotovo obiskoval vsaj pol leta. Ni čuda, da je Danska, zlasti kar se tiče gospodarstva, na prvem mestu v Evropi.

Isti pojav opazujemo v poraženi Nemčiji. Nemcem so strli moč. Vzeli so jim vojaštvo, kanone, zasedli fabrike in zdaj jim prodirajo celo v osrčje s tem, da zasedajo Porurje, kjer je največje bogastvo Nemčije. Pa glej čudo! Vse so jim vzeli — samo duševnih zmožnosti ne. Še nikdar ni Nemčija tako vneto delala na kulturnem polju, kot sedaj. Na vseh concih in krajih cveto društva, vsaka količkaj večja vas ima ljudsko univerzo. Čudno, kaj ne? Nič čudnega, saj je življenjski zakon tak, da groba telesna sila rodi odpor v močnejši duševni sili.

Ni torej nič izrednega, če se je tudi pri nas, ki smo imeli priliko prav od blizu spoznati razdiralno in uničevalno oblast vojne sile, dvignilo živahnejše duševno delo, kot močen protest proti divji telesni sili.

Saj je vendar tudi naše življenje podobno življenju drugih. Tudi mi smo družabna bitja in ker nas je malo, je naša družabnost postala večja. Že stari Rimljani so spoznali, da je največji revež na svetu človek, ki je osamljen. »Gorje samemu,« tako so klicali in pisali. Zlasti v našem ljudstvu je bil ta čut za skupnost še posebno živ. Spomnimo se naših »šager!« Na ta dan je cela vas praznovala svoj praznik, vsi so se čutili kot člani iste družine. Pod vaško lipo so se nekdanj zbirali naši očanci, to je bil pravi vaški parlament, kjer so se pogovarjali o »kontribucijonu«, o Napoleonu, o desetini, o divjih lovcih, letinah, boleznih, nesrečah itd.

Tam za ognjiščem ali pri gorki peči so imeli naši dedje svoja zborovanja, za katera ni bilo treba oblastnega dovoljenja. Tu so se zbirali na prejo, ob ognju so sosedje preresetavali dogodke, tu ob žrjavici je prišla v pretres vsa družinska, vaška in državna notranja in zunanja politika.

Žalibog, da se je ta parlament preselil v zakajene gostilniške prostore, kjer se dandanes ob litru in pretepu, ob klafanju in kletvi vršijo prizori in vodijo debate, ki so skoro podobne modernim parlamentarnim zasedanjem, ki se redno končujejo s psovki in celo s pretepom.

Vendar nam tudi ti izrodki jasno kažejo, da v našem ljudstvu ni umrl čut za družabnost. Tudi v naših dneh zastonj iščeš Robinsonov in menihov v skalnatih duplinah. Že otroci, ki so komaj oblekli hlače, se iščejo in hočejo biti skupaj. Zastonj jim braniš, da bi ostali doma. Povsod drugod je koruzni kruh boljši, kot doma, čeprav mati spečejo belega. Kadar morejo, se zbero, igrajo »svinjko«, »ravbarje«, »škričalnice« itd. In čeprav vedo, da bo zvečer padalo po hlačah, socialni čut jim daje moč, da prenoso tudi to mučenje.

Nič drugače ni pri odraslih. Ko pride nedeljski popoldan se zbero fantje in »balinajo«, kegljajo, pojejo. Ne pomaga nič pridiga in opomin — fant, ki celi teden dela, hoče in potrebuje v nedeljo družbe; če ne najde dobre, gre v slabo. Dekleta se zbero pri šivilji. Tu se razvijajo tajnosti srca, obirajo sosedje, sodijo fantje. Da še celo stare mamce rade napravijo sejo pred cerkvijo in stari očanci obišejo po treh svoje znance, da se pomenijo, kako je bilo v »tistih starih dneh«. — Tako je bilo, je in bo!

In vendar bi bilo lahko drugače! Opazujemo z žalostjo, da se je ta domača družabnost modernizirala. Celo v gorske vasi so zašli tujerodni, nespametni plesi, ki nimajo nič domačega, ampak posnemajo po opičje one moderne opice, ki so izgubile vse človečanstvo. Ti plesi so razbili pravo domačo družabnost. Sumničenja, ljubosumnje, pretepi, zavist, obrekovanje in še druge sramotne nesocialne čednosti jih spremljajo. Tu se rode prepiri v družinah, med sosedi, da, celo med vasmi. Veliko družabno zlo rode ti turški »bali« in nešteto solza imajo za posledico.

Prav po »nobel« so se zažrli v naše vasi takozvani skrivni »sestanki«. Včasih je bila ljubezen nekaj lepega, svetega. Dandanes je postala podla, pohotna. Zato jo mladina skriva po kotih, grmovjih in v noči. Mesto da bi ta ljubezen bila podlaga bodoče družinske sreče, je pa postala ubijalka družine in rušilka družabnosti.

Pa še eno »spako« naj omenimo — na moderno nošo mislim. Bili so časi, ko so dekleta nosila domačo obleko. Vse so bile napravljene tako, da se je takoj v njih spoznalo pošteno dekle. Dandanes so se v vasi ugnezdile gizdalinke, ki jih je sram, da so hčere preproste matere in hočejo to zakriti s cunjami. Čim revnejša je, tem bolj »gospo« mora biti našmarjena. S tem se te dekleta namenoma ločijo od svojih tovarišic, ki še poznajo preprostost in dostojnost, ter postajajo bolj »fine«, nočejo biti kmečke. Na ta način se ruši ona lepa družabnost, ki je vladala med sovrstnicami v isti vasi nekdanj.

V tem oziru bi pa življenje našega naroda ne smelo biti podobno življenju drugih. Naš človek naj bi se spoznal že po zunanem ne kot »neroda«, ne kot gizdalin, ampak kot izobražen sin in omikana hči priprostega, svežega naroda, ki ne išče omike v cunjah in frizurah, ampak v srcu in volji.

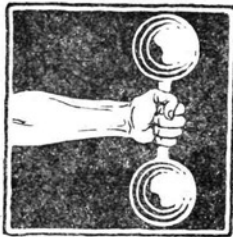
In to nalogo, prijatelji, imajo naša društva! Postanejo naj naše prave ljudske univerze. Vsak, kdor stopi iz ljudske šole, ki je danes tako nepopolna, naj dobi v teh večernih šolah svojo nadaljno izobrazbo. V društveni sobi naj bodo na razpolago knjige in časopisi. Pa naj nikar ne ležijo zaprašeni v omari ali na mizi. V roke jih vzemite in preberite na društvenih večerih. Naša društva naj bodo prava ljudska vzgojevališča. Iz zakajenih gostiln in smrdljivih plesišč naj privabijo člane in članice v društveno sobo. Tu naj se razvije ono prijazno življenje, kakršnega so imeli naši očanci pod lipo in naši dedje za ognjiščem.

Tu naj done domače popevke, naj se uprizarjajo igre, v katerih bo odsevalo naše življenje in prirejajo zabave, ki ne bodo dišale po mestnih kavarnah, koncertih in plesih, ki so našemu ljudstvu tuji.

Če kedaj, je zlasti v naših časih potrebno, da se tudi na zunaj ne sramujemo svojega rodu. Zato so zlasti naša društva poklicana, da v svojih članicah vzbujajo ljubezen do narodne noše, ki naj bo vsaki članici v ponos.

Skratka: naša društva naj postanejo družine. Člani naj dele med seboj prijateljstvo, revni naj občutijo v njih ljubezen, fantje in dekleta svoj mladostni ponos. Potem bo prenehalo jamranje starih in izginile bodo čmerike iz mladih. Društvo

Povrni se samo v prvotnost nazaj
Na delo! Ne nosi mi križem rok!
in našlo povsodi prvotni boš raj!

TELOVADBA.

Ves svet je na nogah; pravzaprav na rokah. Saj ni davno pisal oče, da je silno srečen, češ, da mu kmalu ne bo treba kupovati čevljev: »Štiri fante imam; naveličali so se hoditi po nogah, odkar so pri telovadbi, jo marširajo samo po rokah; je že tako bolj moderno!«

V resnici opažamo po vsej Evropi, da se je po vojski silno razvil šport. To vam, »cebajo« te »malone« po vsakem mestu, da celo po vsaki vasi od jutra do večera. Res je, da je pri teh igrah marsikaj zdravega, res bo pa tudi, da se

strasti sovraštva, maščevalnosti in grobega nasilja, v kljub vsem »postavam« najbolj razvijajo na teh igrališčih, ki imajo že večkrat značaj cirkusa, kot pa značaj zabavišča.

V naše ljudstvo povečini ti moderni »brcarji« še niso zašli. Zato je pa tembolj potrebno, da svetujemo naši mladini lepo umerjeno telovadbo, kakršno smo videli ob priliki telovadnega tabora v Strassbourgu, Brnu in Ljubljani. To je telovadba, ki obsega celo človeško telo, da, še več, celega človeka. Saj

bo prav imel oni učenjak, ki je razlagal, da si ravno telovadci pod disciplino in premagovanjem najlažje prisvoje vse štiri poglavitne čednosti. Kjer so torej tla za telovadbo godna, na dan z njo!

Imamo pa v mislih še en način telesne krepitve. Bratje! Pomlad je. Naši hribi in grički nas kličejo in vabijo. Ven iz zaduhlih prostorov na izlete! Ti so najboljša vsestranska telovadba, samo če so pravilno in pametno prirejeni. O tem spregovorimo več v prihodnjih številkah!

TELOVADNI TEČAJ.

Drzna, pravzaprav predrzna je bila misel na telovadni tečaj, katerega je priredila od 15. do 19. marca Prosvetna Zveza. In vendar je šlo vkljub vsem težočam, da lahko s ponosom rečemo: dobro je šlo.

Zbralo se je na tečaj 25 telovadcev in 15 telovadkinj. Zastopana so bila društva v Idriji, Cerknem, Gorici, Števerjanu, Črničah, Dornbergu, Rihemberku, Batujah, Sv. Križu in Vrhoplju pri Vipavi. Telovadbo so vodili z izredno marljivostjo va-

ditelji in vaditeljice iz Idrije. Poleg celodnevni tehnških vaj so se udeleževali udeleženci večernih predavanj, na katerih so se obravnavala najvažnejša vprašanja iz zasebnega in javnega življenja. Uspehe telovadnega tečaja smo imeli priliko videti na praznik sv. Jožefa pri telovadni akademiji. Kdor je videl te spretno telovadce pri prostih vajah in zlasti pri orodni telovadbi, se ni mogel načuditi tej spretnosti in ni mogel verjeti, da se dajo doseči tako krasni uspehi v par dneh.

Z isto pozornostjo in uspehom so nastopile tudi telovadkinje ter s primernimi, ljubkimi in celo težkimi prostimi vajami žele obilno priznanje. Pri telovadbi, prostih vajah in med odmori je neumorno sviral godbeni krožek pod vrlim vodstvom g. Petroviča. Izredno navdušenje je nastalo ob govoru g. M. Mermolje in gč. Fanči Grudnove. Vsi udeleženci in gostje so čutili, da je zasijalo na polju mladinskega preporoda novo, gorko solnce. Dal Bog, da bi trud vrlih telovadcev in telovadkinj, rodil sadove v telovadnih odsekih naših podeželskih društev!

DRUŠTVENI ODER.

Nemci pravijo, da smo Slovani narod, ki je najbolj talentiran za igre. Če bi človek pogledal že samo po naši deželi, bi Nemcem skoro verjel. V zadnjo gorsko vas, da celo tja pod kozolec, se je zamesla misel, pokazati ljudem življenje pred očmi in učiti jih presojsati na zgledih njegove solnčne in senčne strani.

Ne vem sicer, če imajo res vsa društva ta namen, ko uprizarjajo gledališke predstave. Vendar, naj bo že kakorkoli, resnica je, da sama ljudska pesem, deklamacija in predavanje ne zadoščajo. Pač za-

doščajo za vsakdanje društveno življenje, toda treba je, da društvo stopi tudi v javnost, da uprizori tudi za širši krog svojih prijateljev in podpornikov javne predstave. Taki slučajji so, če le razmere dopuščajo o božiču, na predpust, po veliki noči, na žeganje ali »šagro«, kot pravimo, ob priliki obletnice, ko odhajajo k vojakom novinci i. t. d. Za te društvene praznike mora že biti kaj posebnega. Za to so si društva napravila oder in na njem igrajo, kakor pač znajo.

V naših dneh je oder postal jako važen, društveni činitelj, ki zah-

teva trajne pozornosti. Lahko so ti ljudski odri velevažno sredstvo za povzdigo društvenega življenja in vzgojo članov; dobro seme lahko sejejo v srca igralcev in poslušalcev, katerim vzbujajo obenem zanimanje za društvo. Lahko so pa gledališke predstave strup, ki zastrupi društvo in celo okolico ter izpodkoplje tla celo organizaciji, ne sicer na enkrat, pač pa polagoma.

Že v tem pogledu imajo dobri odri velevažno nalogo, da čuvajo pravo vaško življenje in ne pustijo, da bi se ugnezdila na njihove deske puhla sanjarija meščanskih odrov, ki je v nasprotstvu z živim narodnim življenjem. Le pustimo gospodo na svojih žametastih sedežih, z daljnogledi v rokah in parfumom na oblekah. Tak izduh je za nas, zdrave slovenske korenine, prevlažen in preveč osmrjen. Rajše imamo trde klopi in bistre oči, s katerimi pa tudi lahko bistro pogledamo v svoje narodno življenje, ki še ni usmrajeno z modernimi dišavami.

Svojim ljudem napraviti svoje veselje in pouk, to je prvi namen naših podeželskih odrov.

Drug velevažni pomen naših odrov pa je, da bi se na njih izurili naši fantje in dekleta — a ne za gledališke igralce! Ne! Izurili naj bi se v neustrašenem nastopu, pravilni jasni izreki in v pravem opazovanju resničnega življenja. Za to je naloga voditelja igre, da se igralci ne drgnejo vlog samo na pamet, ampak, da jih tudi uvede v razumevanje vlog. Večkrat je treba pojasniti zgodovinsko ozadje, spisati značaje nastopajočih oseb in delati zvezo med posameznimi prizori in dejanji.

Predno preidemo v podrobno delo režiserja skušajmo odgovoriti v »Našem čolničku« na tri vprašanja: Kolikokrat naj društvo igra, kaj naj se uprizori in kako naj se igra predstavlja. Odgovore bomo prinesli v prihodnjih številkah in si želimo, da bi nam tudi naši gledališki odseki sami poslali odgovore, v katerih bo odsevalo brez dvoma veliko skušenj. Torej igralci, »Naš čolnič« vas čaka!

PETJE.

Živimo v času, ko ljudje še nočejo sebnopotrebnost miru in pravice notranjega veselja. Okrog in okrog nas je samo ropotanje z orožjem, na ušesa nam udarjajo samo številke, k tlom nas tlači skrb za vsakdanji kruh in enolično delo nas utruje.

Samo denar, klobasa, liter miče še nekatere ljudi — srce, želje, hoptenje — te srčne strune so zaprašene in potrgane. In vendar, ko se oglasi na vasi fantovska pesem, ko zadonijo zvoki godbe — takrat se zmajejo in stresejo celo te potrgane, zaprašene strune. Za to lahko

rečemo, da pesem sega res v narodno dušo.

Včasih so rekli, da je lepa glasba samo za »ta nobel« ljudi, za navadne, da so le harmonika in orgelje. Tako so govorili včasih, ko smo se igrali »škrica« in »gorjana«. Dandanes mora vsak izobražen človek priznati, da se da sicer raztegniti monopol na sol, žveplenke in ne vem še kaj, glasba pa je in ostane umetnost, ki obsega vse, ki imajo čuteče srce in tvori vsled tega celo nekako protiutež proti onim, ki mislijo, da nosijo učene glave.

Schopenhauer je zapisal o glasbi tole:

»Nobena umetnost ne deluje na človeka tako globoko in naravnost, kot ravno glasba. Ko človek poslušša lepoubrano petje, mu je tako, kot bi se duša kopala; vsa nesnaga gre z duše, vse nizkotno in slabo se za hip otrese«.

Glasba je ona umetnost, ki ne dviga samo nog, ampak tudi dušo iz vsakdanjosti. V zvoku brni tajno odmev najvišjega in najlepšega. Pogoj pa je, da je glasba dostopna ljudem, da ni samo za »nadzemske« strokovnjake. Je veliko glasbenikov,

ki skladajo svoje pesmi samo zase in imajo glasbo, kot nekako samo svojo spekulacijo. Največji umetniki na glasbenem polju so oni močje, ki jim srce bije in utriplje za vse in ki prenašajo ta utrip na strune tako da ga občuti tudi človek, ki ni prišel iz strmih vrhov glasbene šole.

Poleg pravila, naj bodo skladbe umetnisko dovršene, velja zlasti v našem preveč modernem času pravilo: oziraj se na ljudstvo. Ne loči umetnosti od ljudske duše. Posledice se poznajo na polju ljudske izobrazbe.

Kdo naj bo stegal svoja ušesa na vrhove, sicer krasno ovite z ledom, občudovanja polne, a nedostopne! In ker narod vidi, da je pot prestrma, opeša. Mesto, da bi ostal vsaj na planinah, kjer raste narodna in ne previsoka umetna pesem, pa se spusti v diru na močvirja, in pleše po harmoniki, poje blatu.

Dvojno je potrebno: Umetnost naj stopi z vrhov in narod naj se dvigne iz mlakuž. Tam na travnikih cvetočih, ne pa na gorah ledenih in globelih meglenih, je prostor za našo pesem. In take pesmi si želi naš narod!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Listnica uredništva. *Stopili smo na dan! Tisoč želja in potreb je bilo povod, da je »Naš čolnič« zastavil svojo pot. Na članih in članicah je ležele, da bo plaval. Pozivljamo vse vnete društvene člane in članice, naj neumorno agitirajo za svoje društveno glasilo. Članki »Naša pot«, »Pomenki«, »Čemu pa društva« so namenjeni društvenim večerom. Žalibog je moralo veliko važnega gradiva ostati nepriobčenega. Prosimo vsa društva, naj imenujejo stalnega dopisnika, ki naj vsaj do 15. vsakega meseca pošlje*

uredništvu poročilo. Uredništvo ima svoje prostore v Via Orzoni 31. Istotam je tudi uprava lista. Celoletna naročnina znaša 6 lir.

Upamo, da bo tudi naše glasilo deležno velikonočnih pirhov, zato ponovno prosimo vsa društva za najživahnejšo agitacijo. Denar naj se pošlje na upravo. Vsem, ki boste naročili, čitali in razširjali prepotrebno družinsko in društveno glasilo, želi veselja in srečepolne velikonočne praznike

Uredništvo.